

času se je povrnilo 41.000 duš v naročje katoliške cerkve.¹

Dne 18. julija l. 1601. je umrl protireformacijski komisar deželni glavar Jurij Lenkovič; na novega leta dan l. 1602. pa je bil v Senju od Uskokov umorjen drugi komisar, vicedom Jožef pl. Rabatta. Na njuno mesto sta kot Hrenova pomočnika v

¹ Na sedanjem Ambroževem trgu v Ljubljani stoji v nedavno zasajenem parku skromen Hrenov spomenik, ki ga stavi pravljica v zvezo z luteranci. Na podstavku z dvema stopnicama se nahaja kamenit križ na eni strani s podobo križanega Zveličarja, na drugi pa s podobo Matere božje. Razen tega vidiš na njem iz kamena izklesano škofovsko palico, mitro, dva grba: Hrenov in grb ljubljanske škofije pa tri napise, ki jih komaj še čitaš. Na križu se nahajata napisa: MONSTRA TE ESSE MATREM (Izkaži se nam mater) ter: ARA ET VIA COELI (Oltar in pot nebeska). 1622. Na podstavku pa čitaš Hrenovo geslo: TO. EPUS. LAB. TERRET LABOR ASPICE PRAEMIUM ANNO DNI MDCXXII. To je: Tomaž, škof ljubljanski. Če te straši težavnost, vedi, da te čaka plačilo. Leta Gospodovega 1622. Ta napis in letnica naznanjata, da je bil spomenik postavljen leta 1622. in da ga je dal postaviti škof Hren, res da ne tam, kjer stoji zdaj, ampak bliže mostu. Na sedanje mesto je bil prestavljen po potresu leta 1895.

O tem spomeniku pripovedujejo šentpeterčani, da ga je dal postaviti škof Hren v spomin na to, da je mogel po dolgem prestanku brez nevarnosti in brez strahu pred luteranci voditi spet šentpetersko procesijo po ulicah šentpeterskega in poljanskega predmestja. Tako se čita tudi v šentpeterski farni kroniki. Ko je zavila procesija, tako se pripoveduje, proti brvi, ki je namesto sedanjega šentpeterskega mostu držala čez Ljubljano, jo je čakala tam cela tolpa luterancev, da jo napadejo in razženo. A to se jim ni posrečilo, zakaj škofa so spremljali kovači, menda edini rokodelci, ki so bili ostali-katoliški veri zvesti. Izvedeli so, kaj luteranci nameravajo, ter s težkimi kovaškimi kladivi oboroženi prišli k procesiji ter luterance razpršili na vse strani.

Toda s tem poročilom se marsikaj ne ujema. Prvič se to ne sklada z letnico 1622, ki je čitati na spomeniku. Leta 1622. se katoličanom v Ljubljani ni bilo več bati od strani luterancev takega napada. Drugič je sicer res, da so luteranci prejšnji čas radi rogovilili ravno o procesiji sv. Rešnjega Telesa, n. pr. v Kranju leta 1590. in v Ljubljani leta 1590. ali 1589. Res je pa tudi, da je mogel Hren že leta 1601., kakor smo zgoraj povedali, voditi z vsem zmagoslavnim sijajem procesijo sv. Rešnjega Telesa, katera se zaradi zlobe krivovercev že nekaj let ni mogla svečano vršiti. Hrenov križ torej ni spomin na luteranski napad in na zmago kovačev pri procesiji sv. Rešnjega Telesa leta 1622., ampak je le spomin na to, kako sijajno je katoličanstvo naposled zmagovalo nad luteranstvom v Ljubljani. (Prim. Ivan Vrhovec, Zgodovina šentpeterske fare v Ljubljani, v Zborniku Slovenske Matice, V. 1903, str. 31–38.) »Hrenov spomenik ni znak kake posamične fiziške zmage katoličanov nad krivoverci, nego je spomenik splošnega zmagoslavja katoliškega pravoverstva nad protestanstvom, postavljen ob Hrenovi 25 letnici.« (Hren je bil imenovan za škofa ljubljanskega 18. oktobra 1597.) »Spomenik je bil predzadnjič popravljen leta 1842. po trudu tedanjega šentpeterskega župnika Mateja Svetličiča in ljubljanskega župana Hradeckega. (Iv. Vrhovnik, Škofa Hrena spomenik v Izvestjih Muzejskega društva za Kranjsko, VI., 1896, str. 138 ss.)

protireformacijsko komisijo stopila vicedom Kobencelj s Proseka in deželni oskrbnik Wolf Paradeiser in delo protireformacije se je nadaljevalo.

Dne 5. marca l. 1602. je šel škof Hren s Kobencljem v Višnjo goro in potem v druge kraje na Dolenjsko.

Dne 24. marca l. 1610. je mogel Hren papežu Pavlu V. poročati: »Od volkov je vse na novo

IVAN PENGOV: TOMAŽ HREN.

očiščeno in mirno. Tri luteranske shodnice (»sinagoge«) v raznih krajih kranjskega vojvodstva, ki so jih bili plemiči provincije . . . za bogoslužje sezidali, . . . sem, izpodbujen po gorečnosti presvetlega kneza Ferdinanda in z njegovimi pripomočki, s smodnikom razdejal in z razstrelivom razmetal; četrto B. Device v Velenju, . . . peto sv. Lenarta v Beli peči . . . ; šesto v železolivnicah v Kropi . . . in sedmo v Ljubljani, namreč cerkev sv. Elizabete v meščanski bolnici, sedež luteranske kuge, sem z